

MÉHÉSZETI KÖZLÖNY

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN.

TARTALOM:

Grand Miklós. (Necrolog.) — Méhészeti terményeink értékesítése. — A méhek életéből. *Csiki János.* — A kis és nagy keretről. *Nagy Iván.* — A gyümölcsészeti, kertészeti és méhészeti kiállítás. — A kertészeti egyesület gyümölcsészeti szakosztályából. — A méhesből. — Csarnok: A méhészek életéből. *Turcsányi Gyula.* — Vegyesek. — A szerkesztő postája.

E folyóiratot az egyesület rendes és körli tagjai a tagsági díjért kapják. Rendes tag évenként 2 frtot (4 korona), körli tag 1 frtot (2 korona) fizet.

KOLOZSVÁR, 1893.
AZ EGYLET TULAJDONA.
GÁMÁN J. ÖRÖK. KÖNYVNYOMDÁJA.

GERGELY FERENCZ

kertészgazdasági kellékek legnagyobb raktára,
a „THANATON“ biztos rovar-irtószer egyedüli raktára,
Kolozsvárt, főtéér 21. sz., saját ház.

Ajánl a n. é. gazdaközönség részére legoelsőbban

Antimonium, porban	100 kiló	18.—
Azurin Peronospora ellen	100 gramm	—,20
Creolin Pearson-féle	1 kiló	1.85
Creolin-szappan, állatok mosására	1 kiló	—,60
Carbolsav vegytiszta fehér, jegeczes	1 kiló	2.—
Carbolsav nyers, 30% hordó számra	100 kiló	18.—
Carbolineum legjobb faj, hordó számra	100 kiló	18.—
Carbolsavas mész piros	100 kiló	15.—
Chlormész 100 fokos	100 kiló	18.—
Csudasó (Sal Glauberi)	100 kiló	8.—
Gelatin francia, bortisztításhoz	1 kiló	1.40
Gépolaj pugliai, hordó számra	100 kiló	42.—
Gépolaj amerikai, hordó számra	100 kiló	20.—
Hernyóenyv Hitz-féle	1 kiló	—,40
Higanykenőcs	1 kiló	2.20
Kénkövirág	100 kiló	18.—
Kékkő I.	100 kiló	30.—
Keserűsó, hordó számra	100 kiló	8.—
Kocsikenőcs, sárga vagy fekete	100 kiló	8.—
Kátrány, fekete, hordó számra	100 kiló	6.—
Maró szóda (Aetznatron) 100 fokos	100 kiló	23.—
Naphtalin	1 kiló	—,40
Oltóviasz, saját gyártmányu	1 kiló	1.50
Oltóviasz, Katona-féle kecskeméti	1 doboz	—,50
Oltóviasz, Pichler-féle	1 doboz	—,60
Patkányméreg	1 rud	—,50
Petroleum amerikai, hordó számra	100 kiló	20.—
Petroleum brassói I., hordó számra	100 kiló	18.—
Portland cement, hordó számra	100 kiló	4.—
Román cement (Hydraul mész)	100 kiló	2.20
Repczeolaj tisztított, hordó számra	100 kiló	40.—
Sósav, nyers	100 kiló	24.—
Salicylsav jegeczes	1 kiló	10.—
Salicylnatron	1 kiló	10.—
Sziksó jegeczes	100 kiló	7.50
Szőlőcukor táblákban	100 kiló	30.—
Terpentinolaj, lengyel	100 kiló	40.—
Tejoltó-kivonat, Maager-féle	1 kiló	1.20
Vaselin, sárga 1 kiló 1 ft, sárga	1 kiló	1.40
Vasgálicz	100 kiló	5.—

Olajba tört festékek, lakkok, firneiss főraktára.

Legkeresettebb fűszerkereskedés.

Vidéki megrendelések azonnal eszközöltetnek.

GERGELY ANDRÁS

ÉPÜLET-, DISZMŰ-BÁDOGOS, TAKARÉK-TŰZHELY GYÁRA
KOLOZSVÁRT,

Külszappany-utcza 10. házszám alatt, saját házánál (a Főposta közelében).

Elvállalok mindennemű

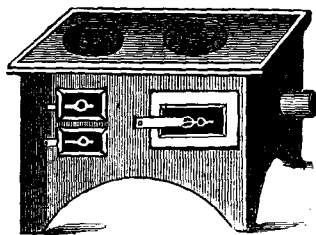
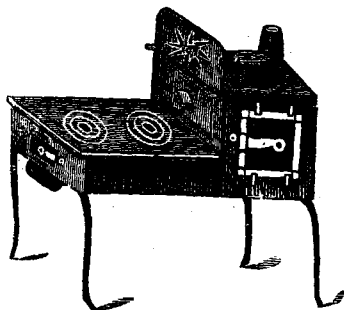
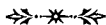
épület- és
dizsmű-bádogos munkákat,
továbbá

házfedelek, csatornák
megfestését, javításokat
ugy helyben, mint vidéken,
a legintányosabb árban.

Gyártmányaimért, melyek
saját szigorú felügyeletem
alatt a

legerősebb anyagból
készülnek, teljes felelőséget
vállalok.

Költségelőirányzatok és árjegyzékek kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

Méhészeti eszközök
egyedüli nagy raktára
KISS ERNŐ vaskereskedésében,
Kolozsvárt, főtér 22. sz.

Szállit minden névvel nevezhető méhészeti eszközöket lehető
legjobb minőségben, jutányos áron.

A helyi fogházban gyártott Bodor-féle kaptárakra megrende-
léseket elfogad.

Nagy raktárt tart a „Hungaria“ és Király-féle permetezőkből,
melyek az erdélyrészi kertész-egylet részéről rendezett versenyen
kitűnőknek bizonyultak.

Megrendeléseket postafordultával postai utánvét mellett küld.

Árjegyzék ingyen.

10—12

Az Erdélyrészi Méhész-Egylet
műlép-gyára
ajánlja
kitűnő műlépeit.

Megrendelés **Csiki J. János** műlépgyári igazgató-
nak küldendő

KOLOZSVÁRRA.

Árjegyzék ingyen.

Ajánlja továbbá több kiállításon jutalommal
kitüntetett

MÉZ-ECZETJÉT.

Kapható **Hirschfeld Sándornál,** Kolozsvárt, főtér.

— *A hangyasav feladata a méhészetben.* E cím alatt Dömötör László lapunk áprilisi számában értekezett a hangyasav céljáról és hatásáról. Evvel kapcsolatban *Ábend* András tagtársunk a következő véleményt küldte be: A mennyiben a méhlokok belső levegőjének fertőtlenítése céljára a hangyasav gőzére, szagának elterjedésére szükség volna: ép akkor terjed annak gőze, szagának ereje a kaptárba széjjel, ha bolygatjuk s felzudulnak a méhek, — csak akkor érezzük is annak erős szagát, mert mihelyt felzudulnak, abban a pillanatban görbitik a méhek szurásra készen potrohukat, úgy is szállnak meggömbölyve cemberre, állatra. A görbülés által nyomást szenved végtagjaiban a mérég hólyag, melyből azon pillanatban a fullánk hegyén látható a kristály tiszta parányi nedv, akár szur a méh, akár nem. És azt fejleszti a mérég hólyag kifogyhatlanul, mint a petetőmlő a petét; noha ez kifogy, de a mérég nem fogy ki és meg is tartja erejét a méh halála után is jó ideig. Ha pedig békességben, háborítlanul vannak a méhek és ha egészen nyugodtak, midőn bele nézünk s kézzel is a méhek közé nyulunk: akkor nincs halandónak olyan finum szaglási tehetsége, hogy a kellemetlen hangyasav szagot megérezze, hanem igenis érezhető más kellemes szag, a melyet méhszagnak szoktunk nevezni. Békességes állapotban zárt tehát a méreghólyag s nem áraszt el szagot, nem is illanhat tehát el a hangyasav; mindebből a következik, hogy a hangyasavnak más célja van, mint a minőt Dömötör tulajdonit annak.

— *Állami segély mellett létesített méhészet* van Kolozsvárt a Házsongárdban. Tulajdonosa Schuller István erdősegéd. Közelebről azért járt itt *Ábend* András v. tanító, hogy a segélyezettnek utasításokat adjon. Kár, hogy Schuller nem fordult előbb tanácsért a méhész-egyletchez, mert bizonyosan felvilágosították volna, hogy haszonméhészkedést ne üzzen a Házsongárdban.

Szerkesztésért felelős ideiglenesen: **Bodor László.**

Méhészeti eszközök
egyedüli nagy raktára
KISS ERNŐ vaskereskedésében,
Kolozsvárt, főtér 22. sz.

Szállít minden névvel nevezhető méhészeti eszközöket lehető
legjobb minőségben, jutányos áron.

A helyi fogházban gyártott **Bodor-féle kaptárakra** megrende-
léseket elfogad.

Nagy raktárt tart a „Hungaria” és Király-féle permetezőkből,
melyek az erdélyrészi kertész-egylet részéről rendezett versenyen
kitűnőknek bizonyultak.

Megrendeléseket postafordultával postai utánvét mellett küld.

Árjegyzék ingyen.

8—12

Az Erdélyrészi Méhész-Egylet
műlép-gyára
ajánlja
kitűnő műlépeit.

Megrendelés **Csiki J. János** műlépgyári igazgató-
nak küldendő

KOLOZSVÁRRA.

Árjegyzék ingyen.

Ajánlja továbbá több kiállításon jutalommal
kitüntetett

MÉZ-ECZETJÉT.

Kapható **Hirschfeld Sándornál,** Kolozsvárt, főtér.

A szerkesztő postája.

— **H. F.** ur, Budapest. Az erdélyrészi méhészegylet részéről hirdetett pályázat határideje 1893. november 1-én jár le. Két jutalom van kitűzve: 60 és 40 korona. A pályázati feltételek közöltettek a «Méh. Közlöny» f. évi 3-ik számában. — **D. A.** ur, Bözöd-Ujfalu. A juliusi rajokban nem lehet bizni. Különösen nem az idén. Ajánljuk az egyesítést. Arra a tapasztalatra, hogy a Hanemann rácson át a mézkamrába hatol az anya, megjegyezzük, hogy ez gyakran megtörténik kisebb növésű anyáknál, főként ha a költőkamrában nem talál elég helyet a petezésre. Ezek azonban kivételek és nem használhatók fel érvül a rácson ellen. — **A. J.** urnak, Szabadszállás. Magunk is óhajtánánk, vajha a barkács kést egy perczig se kellene bajonéttal fölcserélni, de a védőtörvény még a méhészeket is kötelezi, így hát nem segíthetünk a bajon. — **Sch. S.** ur, Debreczen. Az ugynevezett dultschasa hasonlít a mi befőtteinkhez s a román nők is legörömbestebb készítik mézzel. Készítése következő: Egy kiló mézet besűritünk addig, míg szálasan nyulik, de lassu tűzön, hogy ne pörkölődjék meg; ezután hozzáadunk 1 kilónyi hámozott, érett gyümölcsöt (a magja nélkül) s avval felfőzik; kevés főzés után a gyümölcsöt kiveszszük a mézből s a visszamaradt részt további főzéssel besűritjük s mikor kissé kihült, üvegekbe öntjük a gyümölcsre. Előnyére válik dultschasának is, ha az ahhoz használt mézet szokott módon vassal kezeljük. — **G. J.** urnak. Kivánságát teljesítettük. Az első minőségű méz mázsánként 60 frtjával menni fog, a kereslet elég élénk. — **A. B.** urnak, Budapest. A dolgozatot rendeltetési helyére juttattuk. — **K. J.** urnak, Nagy-Karácsony. Intézkedtünk. Az ügy rendben van. — **H. H.** urnak, Paks. A viasz-tisztítás legegyszerűbb módja az, hogy olvadt állapotban, bő vízben többször mossuk ki. A mosás csak akkor lesz teljes, ha az olvadt viaszt lehetőségig érintkezésbe hozzuk a tiszta vízzel, a mit leginkább ösyszerázással érünk el; a minthogy pedig nagyobb tömeg viasznál az ösyszerázás nagy nehézséggel járna, folytonos kavarással is czéit érhetünk, bár kevésse több idő alatt. Ha a viasz vastartalom miatt barnult meg, legegyszerűbben ugy szabadithatjuk meg a vastól, ha a mosó vízbe teszünk 1—2°/_o tannint (csersavany). Ez összeköti magát a vassal és csapadék alakjában kiválik. — **M. M.** urnak, Szinér-Váralja. Az egyszerű és könnyen kezelhető viasz-olvasztók közül első sorban ajánlhatjuk a Büttner-félet. Megrendelhető *Külnw* Ferencznél, Budapesten. — **Sch. J.** urnak, Süttő. A «M. K.» csak magyar nyelven jelenik meg. A mutatvány-számot elküldtük, az 1 frtot nyugtázzuk. — **B. S.** ur, Tisza-Keresztur. Az 1 frt pártoló-tagsági díjat vettük. Ismét és ismét felkérjük t. tagjainkat, hogy a kezelési nehézségek kikerülése végett is a pénzküldeményeket intézzék Gebhardt Döme egyleti pénztárnokhoz.

Méhészeti eszközök
egyedüli nagy raktára
KISS ERNŐ vaskereskedésében,

Kolozsvárt, főtér 22. sz.

Szállít minden névvel nevezhető méhészeti eszközöket lehető
legjobb minőségben, jutányos áron.

A helyi fogházban gyártott Bodor-féle kaptárakra megrende-
léseket elfogad.

Nagy raktárt tart a „Hungaria” és Király-féle permetezőkből,
melyek az erdélyrészi kertész-egylet részéről rendezett versenyen

kitűnőknek bizonyultak.

Megrendeléseket postafordultával postai utánvét mellett küld.

Árjegyzék ingyen.

7—12

Az Erdélyrészi Méhész-Egylet
műlép-gyára
ajánlja
kitűnő műlépeit.

Megrendelés Csiki J. János műlépgyári igazgató-
nak küldendő

KOLOZSVÁRRA.

Árjegyzék ingyen.

Ajánlja továbbá több kiállításon jutalommal
kitüntetett

MÉZ-ECZETJÉT.

Kapható Hirschfeld Sándornál, Kolozsvárt, főtér.

Méhészeti Közlöny

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET SZAKKÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN.

A lap szellemi részét érdeklő közlemények a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendők:

Kolozsvár, Bástya-uteza, 9. szám. Reclamatik-, hirdetéscikre vonatkozó megkeresések, valamint a pénzküldemények: **Gebhardt Döme** egyleti pénztárnokhoz intézendők Kolozsvárra.

Rendes tagok 2 frt (4 korona), köri tagok 1 frt (2 korona) tagsági díjért a „Méhészeti Közlöny“-t is kapják. Hirdetés díja: garmond soronként 8 kr. (16 fillér). Egy egész oldal: 3 frt (6 korona). Fél oldal: 1 frt 50 kr. (3 korona). Egyleti tagok, éves és féléves hirdetők 30% leengedésben részesülnek.

A kéziratokat nem adjuk vissza.

GRAND MIKLÓS.

A magyar méhészetet ismét súlyos veszteség érte.

Grand Miklós méhészeti felügyelő meghalt.

Bizonyára nincs magyar méhész, ki nem ösmerné e nevet, melylyel oly szorosán össze van forrva a magyar méhészet újabb fejlődése és nincs magyar méhész, ki ne érezne őszinte részvétet a derék férfi elhunytá fölött.

Méhészetünk egyik leghivatottabb bajnoka, legszorgalmasabb munkása dőlt ki a sorból, ki a méhészet minden őszinte barátja méltó elismerését vívta ki, nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is.

Grand Miklós, m. kir. méhészeti felügyelő, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, az erdélyrészi méhészegylet tiszteletbeli tagja, 1837 január 28-án született Rékáson (Torontálmegye). A verseczi reáliskolát végezte s a tanítóképezdében nyert képesítés után, mint főclemi tanító, Buziáson kezdte meg pályáját; itt kezdte meg egyszersmind méhészeti munkásságát is.

Már pályája kezdetén kitünt, nemcsak mint pedagógus, hanem mint méhész is. Egyetlen méhkassal kezdte a méhészetet, s

rövid idő alatt példával bizonyította be, hogy a szép és nemes foglalkozás anyagilag is mennyire háladatos; mert rövid idő alatt oly virágzó, kiterjedt méhészetet teremtett, hogy annak jövedelméből házat és két hold szőlőt vásárolt. Minden üres idejét a méhészetnek szentelte s míg maga a méhészet tökéletesítésén fáradozott, egyszersmind igyekezett másokkal is megosztani e téren szerzett ösmereteit. Ebből az indokból nyitott Buziáson méhészeti iskolát, továbbá Temes- és Torontálvármegyék megbizásából méhészeti előadásokat tartott. 1873-ban szervezte a délmagyarországi méhészegyletet, mely az ő gondos és szakszerű vezetése mellett igen üdvösen működött. Ez egyletnek 1881-ig titkára, azután alelnöke, végül örökös tiszteletbeli elnöke lett.

Nagy része volt Grandnak az »Ungarische Biene« és a »Magyar Méh« egyesületi szakközlönyök megalapításában; utóbbit hosszas időn át Ambrózy Bélával együttesen szerkesztette.

1881-ben kineveztetett a központi kerület méhészeti vándortanítójává s egyszersmind megbizta a miniszter a méhészeti ügyek vezetésével.

1885-ben, midőn a vándortanítói kerületek újból szerveztettek, a miniszter Grandot nevezte ki méhészeti felügyelővé.

Grand Miklós, új állomásán, mint lelkiismeretes, pontos és fáradhatatlan, szorgalmas hivatalnok, minden erejét a közügynek szentelte, melynek szolgálatába lépett.

A méhészeti irodalom terén is fáradhatatlan munkás volt. Jeles előadásainak önálló kiadásával kiváló szolgálatot tett a méhészetnek s nagyszámu szakcikkei, melyeket szerénységből nagyrészt név nélkül tett közé, a külföldi szaktekintélyek előtt is nemcsak figyelmet keltettek, de elismerést vívott ki, minek, a többek között — a »Deutsche ill. Bienenztg.« m. évi 7. számában, hol a Grand életrajzát is megtaláljuk, lelkes szavakban adott kifejezést *Gravenhorst* is.

Kiváló nagy érdeme van még Grandnak a méz értékesítése körül elért eredményekben. Barátja volt az állandó árucarnok eszméjének s miután annak megvalósítása elé akadályok gördültek, külföldi piacokkal levelezés és személyes érintkezés útján igyekezett összeköttetéseket szerezni. Fáradtságát itt is siker koronázta, mert már az első évben több száz mázsa magyar méznek előnyös piacot szerzett.

A Grand számos kitüntetései közül megemlítjük még, hogy a bars megyei gazdasági egyesület és az országos méhészeti egyesületnek is örökös tiszteletbeli tagja volt, s nemcsak minden hazai, hanem a külföldi méhészeti kiállításokon is arany, ezüst érmek- és díszoklevelekkel lőn kitüntetve.

Grand egészségében már pár év előtt beállott a zavar. Ez évben már huzamosb időt kellett Gleichenbergben töltenie, hova az orvos tüdőbaja miatt küldte. A remélt javulás itt se következett be. Betegen érkezett haza Buziásra, hol szept. 16-án megszűnt do-
bogni a nemesen érző szív.

A család a következő gyászjelentést adta ki:

Özvegy Grand Miklósné, született Raidl Borbála a maga és számos rokonai nevében mélyen elszomorodott szívvvel jelenti szeretett férjének: *Grand Miklós*, országos méhészeti felügyelőnek, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosának, az országos méhészeti és a hontmegyei gazdasági egyesület tiszteletbeli tagjának stb. 1893. évi szeptember hó 16-án reggel 1 órakor élete 56-ik, boldog házasságának 37-ik évében, hosszas szenvedés után történt gyászos kimúltát. A drága halottnak hült tetemei f. hó 17-én délután 4 órakor fognak a buziási róm. kath. sírkertbe örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szent mise-áldozat pedig a drága elhunynak lelki üdvéért f. hó 18-án délelőtt 10 órakor fog a róm. kath. szent-egyházban az cgek urának bemutattni. Buziáson, 1893. évi szeptember hó 16-án. Áldás és béke lebegjen drága hamvai felett!

Méhészeti terményeink értékesítése.

Az erdélyrészi méhészegylet már évek óta sürgeti az áru-csarnok felállítását s azzal kapcsolatosan az előlegezési intézmény életbeléptetését. Egyesületünk volt az első, mely ebben a fontos kérdésben nemcsak kifejezést adott a közóhajnak illetékes helyen, hanem a megoldás módozatát is tanácskozás tárgyává tette; sőt megkísérelte az eszme megvalósítását is.

Az öncrejökre hagyott méhészegyletek kezdeményezése eddig nem vezethetett az óhajtott eredményre. Mert egyik egyesület sem rendelkezett akkora tőke felett, a mekkora a szakszerűen beállított árucarnok létesítéséhez szükséges, s még kevésbé volt lehetséges

az előlegezési intézménynek életképességét biztosító tőkét előteremteni.

Ennek az oka pedig nem abban rejlik, mintha a méhészek és méhészeti ipar művelőinél hiányoznék az ügy iránti kellő lelkesedés és a szövetkezeti szellem, hanem igenis hiányzik az anyagi erő.

Méhészeti iparunk, sajnos, még nagyon is kezdetleges. A méhészetet üzők anyagi ereje nem mérhető avval a mértékkel, minővel a mezőgazdaság többi ágával foglalkozóké. Hiszen első sorban a nép legszegényebb osztályának akarunk jövedelmet biztosítani a méhészetben. Ettől az osztálytól nem várhatunk nagy áldozatot, még kevésbé remélhetjük, hogy az előlegezési intézményt, ezek tőkéjével, társadalmi uton létesíteni tudjuk.

Ezért a közjólét emelésére célzó eme törekvésnél nem nélkülözhetjük a kormány támogatását. Nem nélkülözhetjük legalább addig, míg az intézmény életképessége biztosítottatik.

Örömmel értesülünk, hogy a földművelésügyi miniszter, ki méhészetünk emelése érdekében már eddig is oly sok üdvös intézkedést tett: a méz értékesítése fontos kérdését programjába fölvetve, s kilátásba helyezte annak megvalósítását.

Hogy mi módon fog e kérdés megoldást nyerni, nem tudjuk. De részünkről szükségesnek tartanók, hogy egyelőre Budapesten és Kolozsvárt állíttatnék föl árucarnok előlegezési intézménnyel egybekötve. Kezdetben a kormány szolgáltatná a szükséges előleget, mely a termelőknek a beküldött és szakértőileg megvizsgált, forgalomképes terményért, megfelelő arányban kiadatnék addig, míg a termény értékesítettik. A kormány kamat nélkül, részletenkénti visszatérítés kötelezettsége mellett adná a szükséges tőkét. A visszafizetés akkor történnék, mikor az előlegek után szedendő mérsékelt kamatok akkora tőkévé nőnek, a mekkora elegendő az üzem tovább folytatásához. Az üzem vezetése az egyesületekre bizandó, melyek, felsőbb helyen jóváhagyott, ügyviteli szabályok szerint járnának el és a kerületbeli vándortanító és méhészeti felügyelő ellenőrzése alá helyezettetnének. Maga a pénzkezelés történhetnék valamely pénzintézetnél, az egyesületeknek, vagyis azok részéről alkalmazott intézőknek megadatnék az utalványozási jog a vagyoni felelősség fenntartásával.

A vándortanítói kerületekben, a tanítók székhelyein, föl lehetne

állítani fiókokat; ezek annak az egyesületnek volnának alárendelve, melynek a kerületében vannak és a vándortanítók kezelése alá volnának bízandók, megadva a v.-tanítóknak bizonyos összegig az utalványozási jogot is.

Örömmel értesíthetjük a méhészet barátait, hogy a folyó hó 8-án Kolozsvárt tartandó kertészeti és méhészeti kiállítás alkalmával egybehívandó értekezlet e fontos kérdés felett is tanácskozni fog, melyen *Borszéký Soma* nyug. miniszteri osztálytanácsos lesz az előadó s a tanácskozás eredményéhez képest, fölterjesztés fog intézteni a földmívelésügyi miniszterhez.

Meg vagyunk győződve arról, hogy az értekezlet meg fogja találni e fontos kérdésben a leghelyesebb megoldású módot s reméljük, hogy a miniszter teljesíteni fogja a magyar méhészek régi óhaját s ezzel mintegy alapkövét fogja letenni a magyar méhészeti kereskedelemnek.

A méhek életéből.

A parthenogenesis kérdéséhez.

A méhkirálynő, mint hermaphrodit (himnős egyén).

Ezen czímet Metzger E. ur a »Magyar Méh« folyó évi 5—6. számában tudományos alapon, igen észszerűen fejtegeti. Ugyanezen szám nyílt levelek sorában Sztraka Zsigmond ur Abend András ur azon állítását támadja, mely szerint azt állítja, hogy a him- vagy nőgyedek alapját képező petéket a királyné saját tetszése szerint rakja a lép megfelelő sejtjeibe. Sztraka Zs. A.-del szemben azt állítja, hogy az anya öntudatlanul cselekszi és mindig, minden körülmények között egyformán termékenyített petét rak mindkét nemű sejtbe; hogy minő egyedek fejlenek, az csupán a nyújtott tápláléktól, az etetéstől függ.

Sztraka ur állításával a szaklapokban legkevésbé sem foglalkoznám, ha némi részben össze nem függne Metzger ur elméletével. A ki ismeri az u. n. szüznemző és ályanyás családok produktumait, azonnal tisztában van Sz. ur kérdése felől.

Midőn Sz. azt mondja, hogy az anyaméh a petéket mind egyformán termékenyíti, egyezni látszik a M. helyes irányu elméletével; lerontani látszik Abend és ő nézetén levők állításait.

Nem tartom érdektelennek lapunk igen tisztelt azon olvasóival is ismertetni M. ur elméletét, kik a »Magyar Méhet« nem olvassák és így nem ismerik, de elakarom mondani saját nézetemet is, mind M., mind A. és Sz. állításaira vonatkozólag azon méhésztársaknak is, kik ezek állításával is esmeretesek.

Metzger elmélete a parthenogenesis (szüznemzés) elméletét helyes alapon leakarja rombolni; hogy a méhkirálynőnél sikerülni fog, megvagyok győződve, de úgy hiszem az összes petézőknél.

Általános nézet volt mindez idcig, hogy anyaméh párzás nélkül szüznemző lesz, és mint termékenyítetlen petéket előállító, csak is heréket képes szaporítani. Ez a nézet az alányákra vonatkozólag is, melyek pározásra ivarszervük fejletlensége miatt képtelnek is. Hogy párzás nélkül mindkét nőgyed csakis heréket képes előállítani, elég világosan áll előttünk, -- de hogy azért szüznemzőknek tartsuk, még nincs bizonyítva, sőt minden valószínűség szerint az bizonyos, hogy önmegtermékenyítők. A szüznemzés -- parthenogenesis — értelmében a pete keletkezése perczében életképességgel kell, hogy birjon az illető egyed teljes kifejlődéséhez, minden termékenyítő mag hozzájárulása nélkül.

A hermaphroditismus értelmében az ivarszervek úgy vannak fejlődve, hogy ugyanazon egyedben mind két nemnek megfelelő szervi rész megvan, t. i. mind a termékenyítő ondónak, mind a petéknek meg van a magok szervi részük, a hol ezek keletkeznek és a honnan megindulva, egy vezetékben találkoznak; véghez megyen az önmegtermékenyítés. A hermaphrodit egyének között vannak olyanok, melyeknek különböző váladékot tartalmazó vezetékük nem egyesül, az az közös vezetékben nem találkoznak, ezek utalva vannak a kölcsönös megtermékenyítésre. Ez útmenetet képez a különivarusághoz.

Metzger vizsgálódásai szerint a méhanya, hermaphrodit (himnős egyén), t. i. meg van mind a petéket előállító, mind az ondót készítő ivarszerve. Csakhogy ezen ivarszerveket nem oly fejlettségű önálló ivarszerveknek kell képzelni, mint a hogy a külön ivaruaknál van. A rendes évi ivarszervezet teljes fejlettségében van; képes a petéket az u. n. petefészekben (ovarium) fejleszteni, — a peték termékenyítésére szolgáló himivarszervet a petevezetékben fogadni, a visszamaradt ondót a termékenyítő ondószálcákkal (spermatozva)

az u. n. magtáskában megőrizni és tovább szaporítani. M. szerint a magtáska azon szervi rész, mely a him ivarszervének megfelel és önálló himivarszerv hozzájárulása nélkül is képes ondót, termékenyítő csiraképes sejteket létrehozni. Ezen termékenyítő sejtek, az ondószálcsákat képező magvat nem tartalmazzák, termékenyítő erejük csakis heréket képes létrehozni. Párzás után az ondótáska fogadja a him azon ondóját, mely termékenyítő ondószálcsákkal van telve. Ezen ondószálcsáknak a petébe jutása eszközli a nőgyedek létrejöttét. Így tehát mind a him-, mind a nőgyedek létrejöttéhez ondó szükséges. Metzger azt mondja:

»Vizsgálódásaim és megfigyeléseim alapján az eddigi felfogással szemben azon véleményem kinyilvánítására érzem magam feljogosítva, hogy a királynő magtáskája nem csupán egy reservoir, egy élettelen tartály, mely a herétől átvett spermát successive kiadja, hanem oly szerv, mely nem csak a megtermékenyítés előtt hoz létre, hanem a herétől átvettét nem csak megőrzi, de tovább is szaporítja.«

Metzger szerint tehát az anyaméh magtáskája, t. i. melyben az a herétől átveszi a peték megtermékenyítésére az ondót, melyben eddigi tudatunk szerint, mint egy különleges raktárban hosszú időn át életképességben megőrzi, nem egy élettelen tartály, melynek egyéb feladata nincs, mint megőrizni és szükség szerint kiadni, hanem egy önálló himmirigy, mely minden idegen hozzájárulás nélkül ondót állít elő, a mely a petét megtermékenyítve, csiraképesé teszi, t. i. megindítja benne az életet. Ezzel a szüzncmzés elmélete le van rombolva a méhnél.

A pete egy szerves, de holt képződmény, mely a sejtekből petévé képződve, befejezte minden működését, tehát fejlődésének végső pontjához jutott. Az élet azon ondósejt, mely a himvarmirigyekből ered, mely a petébe jutva, a petében levő tápanyagból tovább szaporopva, felépíti az élő, mozgó lényt. A pete és az azt alkotandó sejtek, az ondóanyag hozzájárulása nélkül, soha életre nem ébrednek, élő lényt elő nem állítanak, a pete fokozatán túl nem jutnak. Az ondósejtek életet képeznek és a pete sejteinek életet adnak. Tehát a him-egyedek ivarszervei az élet forrásai. Az összes élők között csak a hímek képviselik tisztán a meg nem szűnő életet, a halhatatlanságot.

Az ondólé tartalmaz ondósejteket és ondószálcákat. Az ondósejteknek egy része magnélküli, más része kis magvat tartalmaz (sejtmag), a melyből fejlődik az ondószálcsa (kis mozgó lény). Ezen ondószálcának a petébe jutása női életet hoz létre. Tehát az ondósejtben létező mag már női szervezet alapja. A magnélküli ondósejt, mint az élet közvetlen forrása, csiraképes, életet rejt már keletkezésében s mint az őserő közvetlen képviselője, herét hoz létre (himet); ez a himszervezet alapja. Még egyszer: Az ondósejt az általános élet, a női egyedek létrehozására, ezeknek nemi szervük elütő kifejlődésére, alapul belsejében magvat képez. Ezen munkásság az őserő egyenlő, igazságos megosztásának tulajdonítható.

Ha tisztán bebizonyítható az, hogy soha párosodásra ki nem járt anya, sem benn a kaptárban semmi körülmény közt nem párosulhatott, de már heréket nemzett, magtáskájában tartalmazza a magnélküli ondósejteket, úgy szintén az ályanyáknál, világot vet a tökéletesebb szervezetű és így az emberi nemnek fejlődésére is. Ez által nemcsak az bizonyul be, hogy az anyaméh hermaphrodit, de az is, hogy a külön ivaruaknál a him ivarszerve termi és tartalmazza mind a két nemű ondósejtet és így a külön ivaruaknál is a különemű egyedek létrejöttének egyedül az ondósejtek különbségei okozói, melyek a vak véletlenség folytán termékenyítik a női petéket. Ez által valószínűvé, csaknem bizonyossá válik, hogy az összes női egyedek, melyek petéket termelnek, képtelenek csiraképes petéket létrehozni. A pete, mint fejlődésében bevezett termék, csak talaja az életet tartalmazó ondósejtek tovább fejlődésének.

A petéket előállító állatok az összes élőknél már egy magasabb osztályát teszik, még pedig azon osztályát, hol az értelem világának egy szikrája kezdődik s emelkedik fel az emberig e földtekén s innen tovább a végtelenségig. A petéket előállító állatok, az öntudatosan cselekvő állatok világát képezik; természetesen mindenik az ő életfeladatához mért arányban és minőségben. Hitem szerint a mely állat fejlődésében a petezés fokozatáig emelkedett, egy sem lehet szüznemző. A peteképzési képesség már tökéletesebb fejlődés az állati életben. Ott eljut az állati fejlődés oda, hogy az élet tenyésztéséhez szükséges tápanyagot külön, petcalakjában, jobb minőségben állítja elő és itt megveti az életet tartalmazó ondósej-

teknek tökéletesebb lénynyé fejlődését. Innen lefelé haladva, a sejtek után lejutunk az állati élet legalsó lépcsőjéhez, a honnan áthidalódik a növényi világ életéhez és innen észrevétlenül halad át a szervetlen világba, melyet mint élettelen anyagot igyekezünk alkatrészeire, elemeire bontani; keressük benne a teremtés kezdetét és ama titkos crót, a mely mindezeket alkotá.

A természetben ugrás nincs. A hol az egynemű sejteknek petévé alakulása elmarad, ott kezdődik a tápot tartalmazó sejteknek az életet tartalmazó sejtekkel való azonnali egyesülése és felépíti az alsóbb rendű állatokat. A hol a peteképzésig eljutott az állati élet, veszik kezdetüket azon szervezetek, melyek az életet tartalmazó ondósejteket a tápot tartalmazó sejtektől, petéktől külön állítják elő. A mely állatnál ez kezdődik, az értelemben jóval alsóbbbrangu lehet a méhnél. Különivaruságról ott még szó sem lehet. Ott még ugyanazon egyedben külön mirigyekről lehet csak szó, a melyek külön termelik az ondó- és a petesejteket, melyek két vezetékben összetartva, egy közös vezetékben találkoznak és termékenyülnek. Itt veszi kezdetét az önmegtermékenyítés, mely még több rokon állaton át tökéletesedve eljut a méhig, a hol a különivaruság már kifejlődve, képessé teszi a párosodásra, de megtartja a kapcsolatot a különivarnak és önmegtermékenyítők közt. Innen fennebb emelkedve, már csak külön ivaruakról lehet szó, hol párosodás nélkül az élet folytonossága megszakadna. De ez nem áll be, míg a földteke teke alakot visel, míg a meleg és delezesség el nem hagyja.

Megvagyok győződve, ha ma egy hatalom elveszitené az összes heréket és a párosodott anyákat, amaz ősrő a szüz anyákból, vagy a dolgozó méhekből, felépítené újra a rombolást s a megzavart rendet helyre hozná, mert a munkás méh him és nő egyaránt. Megvagyok győződve, ha az összekötő láncz az élők között megszakadna, és sok, de sok lánczszem kihullna, amaz ősrő újra kitöltene az űrt, az összekötő hidat felépítené. Megvagyok győződve, ha ma az állatvilág eltörlődne legtökéletesebb lényével, az emberrel együtt, az a növényi életből újra felépülne.

A méhnél, mint hermaphroditnál válaszfal, de mint külön ivarunál egyszersmind összekötő hid van az öntermékenyítők és párosodó állatok közt. Mint ilyen válaszfal, elválasztja a külön ivaruakat a himnős, külön ivarral nem bírótól. Mint összekötő kapocsban, az

anyában képviselve van a női ivarszerv teljes kifejlődésében, képességgel a himivarszerv befogadására, de ott van mellette a magtáska ondófejlesztő képességgel, tehát himmirigygyel az önmegtermékenyítésre, a hermaphroditismus képviselőjére. Hogy igazságos legyen a kapocs, tehát egyenlő legyen a képviselő, párzás nélkül a nő ondótáskájában csakis heréket létrehozó sejtek vannak, míg a herének női egyedeket létrehozó sejtjei vannak; mindkettő egyszeri párzásra utalva. A here, mint a felsőbbfokú állatok egyoldalú képviselővel felruházott himje, ezzel élete végére van kárhozható, míg a nő, magában foglalva a két tulajdonságot, hosszú életre és ezzel sok munkára van utalva. Közül állanak a munkásméhek, melyek munkaszeretettel, mint élvezettel vannak jutalmazva fajfenntartási küzdelmükben. S ha egyszerre véletlenül elvesznének az összes herék és anyák, de a munkás méhek még megmaradnának, a munkás méhek, mint hermaphrodit egyedek, ismét képesek lennének létrehozni a heréket és anyaméheket. Ez utóbbi a méhek életében ugyan még nem bizonyult be, de nincs lehetetlenség benne. A dolgozó méhek heréket létrehozó képessége bizonyos. Midőn már a herék megvannak, a munkás méhek más része a gazdag táplálék által és a természetnek szükségét érző közbejöttével eljuthat a párzási érzet és képesség magaslatáig és a megbomlott rend helyreállott. A természetben ok nélkül semmi sincs. A megbomlott rend helyreállítására való törekvés a méhek életében mindennapi. Tiszta tudattal bírnak saját minemységükről, a mely tudat ébreszti fel bennük a reményt a megbomlott rend helyreállíthatására.

Hogy hol sikerült, az még ma nincs bebizonyítva, de hogy ezer méhesalád közül egynél sikerül: az valószínű. A természet az ilyen munkálkodásnak ma még nem érző szükségét és azért a ritkaságok közé tartozik. Az egyes családok meganyátlanodás általi eltörlését, tehát az őserő hiányát úgy kell tekintenünk a méheknek is, mint minden élőnél a fölösleg eltörlését, a természet háztartásában az egyensúly helyreálltát. Mihelyt a természetben a nagy hiány mutatkoznék, az őserő közbelépne és építene ott is, a hol lehetetlenségnek látszik; annál könnyebben a him- és nőgyedet magában foglaló méhnél. Az országok, népek, nemzetek fenntartásában a birodalmi erő, ennek keretében a nemzetiségek önszaporítására törekszik saját faja s nemzete iránt melegen érző minden

egyén; ezen törekvés hova vezetne az emberiség fejlődésében, ha a természet közbe nem lépne időszakonként s a felesleget egy simitással le nem törölve, az egyensúlyt helyre nem állítaná? De a természet nem ismer irgalmat az önérdekekben; család, nemzet, ország és birodalom mind kicsinyek eltörlési munkájában, midőn az egyensúly helyreállításáról van szó. A természet munkássága félreismerhetlenül nyilvánul az összes élők és így az emberiség fejlődésében és a felesleg eltörlésében, csak a vak nem látja és nem ismeri fel. Balgaság azt hinni, hogy szép csendesen, a mesterkélt béke útján mindnyájan fejlődhetünk a végtelenségig. A lét-fentartási küzdelemben a természet módot juttatott minden egyénnek és így az egyes nemzeteknek is, hogy egy másik rovására tartsa fenn és fejlessze önmagát, annak eltörlésével állítsa helyre a fölösleg által megrontott arányt. Az országoknak és azokban az egyes nemzetiségeknek a létérti küzdelemben ily irányu törekvése nyilvánul mindenütt. Béke és háboru: egyaránt oda vezetnek. Mig ott szellemi erejével a kisebb is rendre diadalmaskodhatik, emitt a nyers erő hozzájárulása is sokat nyom a latban. A nemzetek életében a béke a szellem harcza, de mégis csak a létérti küzdelem lesz, a másiknak megsemmisítésére irányul a maga ereje fejlesztésére. Valódi béke csak ott és addig képzelhető, a hol és a meddig az önfentartási érdekek össze nem ütköznek. Engedelmet kérek: most veszem észre, hogy tárgyamtól eltértem.

Hogy hol sikerült az ályanyás családoknak a rendet helyreállítani, ma még nincs bebizonyítva, mert nem is volt még elég alapossággal és kitartással vizsgálva, de megvagyok győződve, hogy ezen elmélet, kitartó és beható vizsgálat után, idővel a tények sorába számítódik. Ok nélkül semmi sincs a világon és így ezen fejlődési menetnek is meg van a maga értelme, a lét-fentartásban hasznos következménye.

Midőn oda jutottunk, hogy megállapíthatjuk a méhnél a hermaphroditismust és a különivarúságot, világosnak tünik fel, hogy a kétféle: nő- és himegyedeket szolgáltató ondósejtek előállíthatásukban megoszolnak a tisztán him (here) és a hermaphrodit (anya és munkásméh) egyének között. A méhanya — mint tökéletesen kifejlett szervezetü — nem észleltetett, hogy záp petét tojjék s ha igen, csak elaggott korában, a midőn a végkimerüléshez közel van.

Én legtöbb anyánál azt észleltem, hogy hanyatlással, illetőleg lassu petézéssel jutott el a végkimerüléshez, még pedig úgy, hogy mind végig kisebbedő téren dolgozókat volt képes tojni tömören; csak másodsorban észleltem azt, hogy itt-ott a költés közt hézag maradt, a mi hihetőleg a záptojás következménye volt. Tehát a szervezetében jól kifejlett anya zápot nem is tojik. Harmadsorban tapasztaltam, hogy a dolgozó sejtekben munkás méh, hézag és hereköltés váltogatják egymást, míg végre herepetezésre gyengült; de már ekkor a méhek által nevelt új anya meg volt. A kifejlett anya termőképességének vége egyszersmind az anya életének vége. Ekkor már a szervezet befejezi minden munkásságát az egyed életére nézve. — A tojóképességet mesterséges uton hamar ki lehet meríteni, a mikor meggyőződhetik bárki, hogy az anya élete is lejárt. Tapasztalatokból nyert nézetemben a helyes tapasztalatokban gazdag Abend is meg fog erősíteni, mert emlékszem, hogy vagy olvastam valahol, vagy személyesen tőle hallottam ezen nézetnyilvánítást.

Máskép foly a petézési munkálat a dolgozóból anyaságra vergődött egyednél (álanya). Abend már ezelőtt vagy 6 évvel egy tanítása alkalmával, midőn az ályanyaságot ismertette, felhívta figyelmünket azon rendetlen munkára, hogy az ályanyák egy sejtbe 3—4, sőt még 5 petét is raknak. Megmondotta, hogy miért teszik ezt. Mert — úgy mondá — mint tökéletlen ivarszervű egyedek, tudatában vannak, hogy petéik nem mind csiraképesek és sok pete rakásával gondoskodnak, hogy a költés csoportjában hézag ne maradjon. Tehát tisztán érzik azt, hogy tökéletlen ivarszervezetük nem minden részben engedelmeskedik akaratajuknak és érzik azt, hogy hol a hiba, azért igyekeznek kipótolni a hiányt. Azon időben még nem törődtem a partenogenesis, sem a hermaphroditismus elméletével s nem kérdeztem Abend urat sem e felől, de azon idő óta sokat tanulmányoztam még a méhek életét s nem került ki figyelmemet ezen szaporodási mód sem. Most Metzger ur elmélete világosan tűnik fel előttem és az ályanyák bizonyítékot szolgáltatnak reá, hogy helyes uton jár. Ha a szüzzenmzés elmélete állana és a peték ott a petefészkekben (ovarium) csiraképességben fejlődnének, habár csak herek előállíthatására is, mikor már valamelyik egyed a petefejlesztési képességig eljutott, bizonyára mind egyaránt csiraképességben fejlődnének, nem mint az ályanyáknál észleljük: 2—3

petéből egy. — Az anyaméh és a dolgozó is, mint hermaphrodit, inkább nő, mint him: főbb hivatása peteképzés. Mint ilyen, fejlettségében (munkás méh) petezésre utalva, természetes: első sorban fejlődik ki munkaképességre a nőt jellemző ovarium, mint az ondómirigy a magtáskával. Ez utóbbinak tökéletlensége okozza a magtáska előtt elhaladó peték hiányos termékenyítését, innen van a záptojás.

Most már oda jukad ki következtetésünk, hogy Sztraka urnak is igaza van, midőn azt mondja: hogy az anya mind egyformán termékenyíti a petéket. Mert a pete terméketlen holt anyag az ondó nélkül, csak az élet talaja, s míg az élet magva (ondó) bele nem jut, nem képes életre ébredni. Ezen elmélet be van bizonyítva a méhnél magasabb fejlettségű állatoknál, hol a teljes különivaruság kezdődik. Ott már akár him-, akár nőgyedek létrejöttéhez a párosodás szükséges. Soha egyetlen petéből a him hozzájárulása nélkül élet nem ébred. A különivaruaknál — a méhen felül — a him teljesen örökölte a természetnek azon jogát, hogy életet adhasson. A nő- és himegyedek létrejötte a párosodás által a pusztá véletlenségtől függ. Az embereknél is oly gyakori történetességnek, t. i. hogy némely házastársaknak mind fiu, másnak mind leánygyermekük lesz, vagy házasságuk első éveiben mind leány, később mind fiu, vagy megfordítva: az ondólé tartalmából annyiban magyarázható ki, a mennyiben a megfelelő időszakban vagy tulmennyiségben ondószálcsákat (spermatozva) vagy pedig csak magnélküli sejteket tartalmaz. Midőn pedig a nő egészséges szervezete mellett a szaporodás elmarad, a férj ondósejtjeinek hiányára vagy egészségtelenségére vihető vissza. Ez az állapot pedig a férfinál rendszerint később következik be, mint a nőnél a petézési képesség megszűnte.

A méhtől lefelé haladva — az alsóbb rangú állatoknál — a hermaphrodit-egyedeknél már nincs is szükség a különmemű ondósejtekre, mivel mind egyféle, t. i. öntermékenyítő (himnős) egyedek kell, hogy létrejöjjenek. Az egynemű sejtekben a létfenntartásuk teljesen biztosítva van; itt vagy mind magvat tartalmazó sejtek, vagy a nélküliek vannak. Vagy tán meg van itt is a fokozat: Míg a felsőbbeknél mind magvat tartalmazó sejtek vannak, alább már mind magnélküliek, míg végre az ivarrendszer megszűnik, a peteképződés kimarad; az élet folyama átlép a különmemű sejtek egye-

sülésébe, a melyből egycnest felépül az élőgyed. Innen lehalad az élet a sejtekbe, melyeknek szaporulata a sejtoszlás. A sejtek élete a parányok titka, melyeket egy hatalmas erő soha meg nem szünő munkával mozgat, mely előtt mindnyájan porba hullunk.

Most már visszatérve a méhez, tulajdonképeni tárgyunkhoz, midőn fennebb Sztraka urnak igazat adtam, állítása további értelmének — sajnálattal kell kijelentennem — igazat nem adhatok, mivel nem igyekezett e dologban mélyebbre hatolni. A M. ur vizsgálódása, és ennek nyomán elmélete, teljes világában áll előttem. Csak most M. urral együtt én is azt kérdem: Hogyan eszközli az anyaméh a peterakást úgy, hogy pázás után is heréket tojjon s hogy valjon a királyné akaratjától függ, hogy here- vagy dolgozópetéket tojjon?

Sztraka ur azon állítása, hogy az etetéstől függ, hogy az egyenlően termékenyített petékből dolgozó, vagy here fejlődjék, azonnal elesik, mihelyt az álnyák, vagy tudomásunk szerint a nem párosodott anyák productumait vizsgáljuk. Vagy, ha egy meganyátlanodott családnak termékeny anyától herelépben levő petéket adunk be anyanevelés végett, mert ezekből anyát nem tudnak nevelni. Pedig bizony eme esetekben a szegény méhek mindent elkövetnek, hogy azon petékből dolgozót és anyát neveljenek, de nem sikerül. Az álnyáknál tisztában vannak, hogy csak here, a mit nevelnek; úgy is bánnak el velük, remélve a tőlük várandó későbbi eredményt; de azért itt-ott mégis megkísérlik, hogy a himegyedet anyának neveljék az etetéssel és az anya teljes kifejlődéséhez szükséges anyabölcsőssel. A benne fejlődő pondrót holtra étetik a királyi eledellel, de azért nem lesz anya belőle. Mint a vizbefulónál az utolsó fűszálhoz való kapkodást, úgy lehet tekinteni a méheknél ezen utolsó kísérletezést. Sz. ur nem vette számításba, hogy királynőt etetéssel tudnak nevelni a dolgozó petékből és kukaczkából, mert azok alapjukban nők (vagy az újabb vizsgálat után hermaphrodit), csak a kitünő etetéssel és anyaházzal a teljes kifejlődéshez kellett juttatni, nem pedig alapjában megváltoztatni. A szüz anya petéjénél azon tudatban vannak, hogy azok rendes dolgozó sejtekbe rakva, mind dolgozók és a saját érzéküknek sem akarnak hinni, hogy teljes fejlettségű anyjuk ne dolgozót rakott volna oda, étetik és bepecsételik, mint dolgozókat, de bizony

azokból nem lesz dolgozó egy is. Ezt Sz. ur nem vizsgálta meg és nem következtetett. Abendnek végre is igaza van és igaza kell, hogy legyen. A peték különböző nemeinek megfelelő helyre való lerakása — midőn az etetés elmélete elesik — bizonyítani látszik az anya akaratát, s még inkább bizonyítja az anya öreg kora, midőn elgyengülve, szervezete megtagadja az akaratától függő engedelmességet s más dolgozó sejtekbe is imide-amoda heréket rak, melyeket a méhek ösmerve, heréknek is növelnek, pedig bizony fogyó népességük tndatában azokból is szívesen dolgozót nevelnének. Az anya ezen irányu öntudatos akaratában nem kételkedhetünk, csak most az a kérdés: Hogyan eszközli hát? Erre nézve véleményem az, hogy magtáskája két külön mirigyü; egyik fejleszti párosodás nélkül a magnélküli ondósejteket, a másik fejleszti a here ondósejtjei számára a tápnedvet, a hol a női egyedet szolgáltató magvas sejtek és ondószálcsák önállólag tenyésznek. Az anyának hatalmában van izom-összehuzással erre vagy amarra nyomást gyakorolni.

A későbbi vizsgálatok sokat felderitenek eme titkokból. A tudományos buvárlatok előtt még nagyon sok áll az állati élet titkaiból és még nagyon sok fog titok maradni örökre. Én kalapot emelek a természet munkásságát megvilágító tudomány előtt, de tudatlanságom teljes érzetében borulok le ama hatalmas erő előtt, melyet Istennek neveznek!

Csiki János.

A kis és nagy keretről.

Felesleges volna arról beszélni, hogy mily fontos a kellő mennyiségü lépkészlet beszerzése és épségben tartása; tudja azt minden méhész, hogy mindaddig mézszüetről alig lehet szó, míg elegendő lépünk nincs. A kereteknek más céljuk nem lehet, mint lehetővé tenni, hogy a lépeket, minden rongálásuk elkerülésével, a kaptárakból ki- és berakhassuk, jobban gondozhassuk s míg ismét a kaptárba kerülnek, hasznavehető állapotban maradjanak.

Az oly keret, melyben a lép hasznavehető és ép állapotban nem marad, céljának meg nem felel s a kezdő méhész is tudni fogja, hogy ilyent el kell kerülni. A kérdés most már az: melyik a megfelelő keret? Már méhészkedésem kezdetétől volt alkalmam hazai »normalis« kereteinkkel összehasonlításokat tenni.

A méhek a 15·8 centimeter magas (kis) kereteket csak úgy beépítik, mint a még egyszer oly magas 37 centim. magas (nagy) kereteket. Ha alkalmas volt az időjárás és a méhcsalád elegendő erős, a nagy keretek beépítése is épen oly serényen halad, mint akár a kis kereteké s így *teljesen alaptalan ama állítás, hogy a nagy keretek kiépítetlen maradnak*. Heresejteket is csak úgy építenek a méhek a kis-, mint a nagy keretekbe; ezen kalamitást azonban köztudomás szerint elkerülhetjük, ha csakis rajokkal vagy raj állapotba hozott erős családokkal építettünk jó mézgyűjtés idején. Egyelőre helyesnek látszott minden család költőfészkebe néhány nagy keretet is alkalmazni. Abban az időben a nagy és kis kereteket mindig váltakozva helyeztem el; abban a hiszenben voltam, hogy az anya petézése közben, télen meg a család a méz után való utjában a kis keretek lécezeit a költőfészkek közepében akadálynak tekinti, azokon át nem halad. Lépeimre mindenha nagy gondot fordítottam s azt tapasztaltam, hogy ha a lépeket hébe-hóba felcserélgetjük, azokat bátran 10 évnél is tovább használhatjuk. A lépek több évig való használata után tűnik csak ki, hogy a nagy keretek bizony hasznavehetlenek. A sejtek felső sorai 5—10 cm.-ig annyira megnyulanak, hogy cleinte csak heréket fiasíthatnak benne a méhek, később meg kényszerüségből csupán méztartókul szolgálhatnak. Hasonló jelenség mutatkozik a 2—3 éves kasoknál is, hogy a kas csucsában levő sejtek, melyek eredetileg munkásejtek voltak, elformátlannodnak, a melegség és a lépek súlya által minden keresztfadaczára úgy meghuzódnak, hogy a kas fenekét érintik s ha a lépeket metszés által meg nem rövidítjük, ide-oda görbülnek. Nem hiszem, hogy mások is nem tapasztalták volna a nagy keretekben levő lépek eme megnyulását, habár erről a szakközlönyökben eddig mitsem olvastam. Ha a költőfészkek tetejében mindig csak méz volna, a megnyult sejtekből baj nem származnék; ámde vajmi sokszor oly nagy a fiasítás, hogy a lép, tetejétől aljáig, tele van vele s ilyenkor aztán 5—10 cm. üresen áll vagy herékkel lesz telve, már aztán az ilyen lép rendeltetésének meg nem tel. Midőn Neizer az ő kétsoros kaptárát ismertette, azonnal kaptam rajta, gondolván, hogy mivel keretei az általánosan elfogadott »normalis« kis kereteknél nagyobbak, de a »normalis« nagy kereteknél kisebbek, a sejtek legfelső sorai nem fognak megnyulani s mégis keve-

sebb keretekkel leszen dolgom. A lépek meghosszabbodása azonban a Neiserferlé kereteknél is előáll. Eltekintve legtekintélyesebb szak-tudósaink okadatolt elitélő véleményeitől, a kétsoros kaptárt több évi kipróbálás után ugy a lépek megnyulása, valamint czéltévesztett volta miatt méhesemből kiküszöböltem, hasonlókép tettem azonban a »normalis« nagy keretekkel is s évek hosszú során meggyőződtem, hogy a »normalis« kis keretnek mindeddig párja nincs, és kaptáiraiban csupán kis keretek jönnek használatba; nincs is okom ezt megbánni. Az anya petézése közben a költőfészkek közepén levő lécektől meg nem ijed; a fiasítási fészkek rendes alakja módosítást nem szenved, a felső és alsó sor fiasítása egy tömeget képez, ha csak az anya elég termékeny s a család elég népes. Gyenge, rosz anyával bíró családdal tehetünk bármit; csupa nagy kereteken éppen ugy sinlődik, mint a kis kereteken. Ha a méz természetes elhelyezését teleléskor meg nem zavartuk, szintoly biztosan telet a méh a kis-, mint a nagy kereteken. A kis keretek semmivel sem rozsbabak a nagyoknál; sőt jobbak, mert bármily hosszú használat után a sejtek a maguk eredetiségében megmaradnak s csak oly hasznos szolgálatokat tehetnek a költőfészkekben, mint a mézkamrában.* Hála hazánk viruló méhészete alapvetőinek, kik a »normalis« kis keret megállapításával, számot vetve az okszerűség minden igényeivel, méhészeti jártasságukat fényesen dokumentáltak.

Nagy Iván.

A gyümölcészeti, kertészeti és méhészeti kiállítás.

Az október 8—15-én tartandó gyümölcészeti, kertészeti és méhészeti kiállítás sokkal nagyobb érdeklődést keltett és sokkal szélesebb körben, mint a minőre a rendező bizottságok az adott viszonyok között számíthattak.

Mindkét egyesület rendező bizottsága sürgős munkában van, hogy ckkép pótolhassa az ugyszólva improvizált kiállításához szükséges, de hiányzó időt.

A legutóbbi bizottsági ülésen ugy a kertészeti egyesület, mint a méhész-egylet kiállítási rendező bizottsága minden tagja jelen volt.

Örvendetesen vette tudomásul a bizottság Szentgyörgyi Lajos

* Megjegyzem, hogy a kereteket tetejétől egész az alsó léczig építettem be lépekkel.

biz. elnök abbeli jelentését, hogy hozzá már 118 bejelentés érkezett s a helybeli termelőkre számítva, remélhetőleg még egy annyi kiállító lesz.

Különösen igen jó hangulatot keltett a kiállítási biz. elnöke ama jelentése, hogy a kiállítók között számosan vannak a Királyhágón tuli vármegyéből is.

Jelentette az elnök, hogy a földmivelésügyi minister a kiállítás céljaira 11 drb érmét adományozott; ezek között: 1 darab aranyérem 40 frt értékben. Erre nézve a ministeri leirat akkép rendelkezik, hogy adassék a legszebb kollektiv zöldség kiállításért. Ezen kívül 4 darab ezüst (drbonként 7 frt 20 kr. értékben) és 6 darab bronzéremből áll a minister kegyes adománya, melylyel kitüntetett figyelmére méltatta a kiállítást.

Több folyó ügyen kívül a következőkben állapotott meg
a kiállítás megnyitási programja.

1. Megnyitó, tartja a Kert. Egyesület elnöke dr. *Haller Károly*.
2. A Méhész-Egylet elnöke üdvözli a méhészeket.
3. A ministeri megbizottat üdvözli a kiállítás elnöke *Szentgyörgyi Lajos*.

4. A város, mint védnök, képviselője beszédje.

Délután előadások és szakértekezletek.

»A gyümölcsfák és szőlő ellenségeiről és azok elleni védekezés«, előadó: *Morágyi István* n.enyedi vinczellér-képezdei igazgató.

»A méz és méhészeti termények jobb értékesítése, e célból szövetkezet létesítése«, előadó: *Borszéki Soma*, nyugalm. ministeri osztálytanácsos.

Este 8 órakor bankett a »Hungária« szálló nagy termében.

A kertészeti egyesület gyümölcsészeti szakosztályából.*

Csak rövid idő előtt hallottuk hangoztatni, hogy városunkban nem karoltatik föl elég melegen a gyümölcsészet.

* Miután a „M. Közlöny“ az Erd. Gazdasági Egylet minden tagjának megküldetik, kiket bizonyára érdekel gyümölcsészetünk fejlődése és az avval kapcsolatos üdvös mozgalmak s miután a m.-egyleti tagok között is igen sokan vannak, kik a gyümölcsészettel is foglalkoznak, szükségesnek tartjuk koronkint hirt adni gyümölcsészeti szakosztályunk működéséről.
(Tudósító.)

A kertészeti egyesület, e majdnem hihetetlen gyorsasággal erősbödő egyesület gyümölcsészeti szakosztálya az ellenkezőről tesz tanuságot. Sőt örömmel mondhatjuk el, hogy aligha volt még időszak, midőn a pomologia iránt oly nagy érdeklődés nyilvánult volna, mint a minőt a kertészeti egyesület volt képes felkelteni.

Mióta a gyümölcs-évad beállott, minden szerdán megtartja a szakosztály üléseit és az izlelőket, mire mindig választékos és bő anyag áll rendelkezésre.

Az idéni szakosztályi ülések között kiválóan érdekes és látogatott volt a múlt szerdai (szept. 27.).

Jelenvoltak *Szentgyörgyi* Lajos elnök; *Benedek* Ferencz, *Bodor* Antal, *Bodor* László, *Boér* Sándor, *Böjthe* László, *Gassi* József, *Hajós* János, *Hajós* Gyula, dr. *Haller* Károly, *Kovács* János, *Kőműves* Gerő, *Lászar* Ödön, *Maichim* János, *Moldován* Albert, dr. *Nagy* Mór, *Sinkovics* József, *Sós* Károly, *Szász* Lajos, *Turcsányi* Gyula, *Zobácz* Ferencz, *Vajda* Károly, *Wieder* József.

Sokféle gyümölcs mutattatott be s igen tanulságos volt a bemutatás és izelés.

A bemutatottak közül megemlítjük a következőket: *Szacsavay* Dénes ügyvédtől: nagyon szép «Congresszus emléke» körte. Bemutatta dr. *Nagy* Mór. *Szentgyörgyi*: Kaupangi renet, gravensteini, Hamvas muskotály (kék alma); eredeti vajoncza, *Erdély szépe*, piros bergamot körték; közönséges beszterczei, *boszniai*, beszterczei és nagybányai beszterczei szilvák; az utóbbi legkevésbé, de a közönséges legfinomabb husu és a boszniaianál természetesebb; továbbá érett füge. *Veress* Ferencztől Albert herczeg körte és egy névtelen új körte. *Kovács* Józseftől körte magoncza. *Lászar* Ödön: óriás magvaváló szilva, erdei vajoncza és egy ismeretlen körte. *Vajda* Károly: őrszi bergamot (beurré blanche), Napoleon vajoncza. Virgoulense, Clairgeau, Diel vajoncza, Six vajoncza, Eliza Mathedus, Lőrincz Kovács, Téli esperes, Izámbert, Albert hg., Nemes Kolmár körték; szilva-barack; Batul, Aufol arany téli pubmén, blenheimi pepin, Ananász renet, Kék alma, Cox orange pepinje almák. *Hajós* János: Olasz szilva, Clairgeau, Napoleon vajoncza. *Szász* Lajos: Clayrgeau, Vilmos, erdei vajoncza. *Bodor* Antal: Fahéjszinü vajoncza. Dr. *Nagy* Mór: Batul, Champagnei renet, Páris, piros galambka almák, szép őrszi barack-vajoncza és turkesztán dinnye. *Maichim* János: Őrszi

bergamot, Batul, Multhaupt kármin renet, Izámbert, görzi duránczki és apuliai ökörszem szőlő, *Böjthe* László: erdei vajoncz, virgouleuse, Diel vajoncza, Kámbert körték és ismeretlen almák. *Sós* Károly: erdei vajoncz, őszi berfamos, Napóleon-vajoncza, hatféle őszi baraczk és háromféle csemege-szőlő.

A méhesből.

Minden rendes méhesgazda már a mult hóban elrendezte télire méhcsaládjait s gondoskodott arról is, hogy legyen elegendő mézők télire.

De azért még e hóban is szükség van a méhésztudományára. Különösen vigyáznia kell a rablásra, minek veszedelmes következményeit minden méhésztudós ismeri.

A rablás ellen első óvszer: a jó erős törzs, mely legkevésbé van kitéve a rablásnak, feltéve, hogy nem anyátlan. A röplyukak megszükitendők, annyira, hogy azon egyszerré csak egy-két méh férhessen ki. Természetes, hogy több üreget ne tőrjen kasán a méhésztudós. Különösen pedig a kupos kasok gondosan betapasztandók.

Ismételjük a régi szabályt, hogy a méhes körül ne hagyjunk szabadon mézet s olyan méhesben, a hová (annak dolgozó helyiségeibe) a méhek bejuthatnak, nappal ne szedjük szét az építményt.

A darázsokra az idén kettős figyelmet kell fordítanunk, mert a miatt, hogy a szőlő az idén cukortartalom nélküli, e falánk állatok még sürübben fogják látogatni, a gyümölcs betakarítás, után a kaptárakat, mint rendesen szokták. A darázsok elfogására ajánljuk a már többször említett darázsfogó üvegeket.

E hóban, ha arra alkalmas meleg idő van, még egyszer tekintse át a méhésztudós kaptárait, legalább azokat, melyek gyanusak, hogy anyátlanak, és most segítsen a bajon. Ha pedig valamely családnak nem volna elegendő méze, e hóban még fel lehet segíteni, de már csak befalazott keretes mézzel.

A mint a hűvös idők beállanak, a hideg elleni tömést végezni kell. Ajánlom az Abend eljárását, t. i. a mézkamra elválasztó deszkáira szorítsunk néhány rét papírt, úgy, hogy az oldalokat fedje szorosan. A költőkamrában az ablakon inneni tért hasonló módon kell elzárni a hidegtől.

Csarnok.

A méhészek életéből.

«Bár mi nagy czélokot tüztünk ki életünknek, a nagyszerű feladat mellett, melyet magunk vállaltunk fel, ne hanyagoljuk el szegényebb mindennapi kötelességeinket, melyek istentől adott helyzetünkkel járnak», mondja szeretett hazánk egyik legnagyobb fia, ki iránt mi itt e helyen mindnyájan a legnagyobb tisztelettel viseltetünk: B. Eötvös József.

A nagy férfiúnak szelleme a magyar tanító világnak, sőt mondhatjuk bátran, a nagy magyar nemzetnek éltető szelleme, mert minden szavát szent-irásként kutatja, s ennek értelmét az életben érvényesíteni törekszik, jól tudván, hogy a ki nagy Eötvösünk szellemében akar működni, az három nagy és magasztos irányban hat áldásosan, ugyanis: hazájának dicsőségére, vallásának (egyházának) javára és családjának boldogítására.

Most is, midőn a méhészet köréből kívánok m. t. hölgyeim és uraim előtt a tanítói testületre talán nem minden érdek nélküli tényeket elmondani, Eötvös szavai lebegnek szemeim előtt, a meny nyiben a tanítói állást egy olyannak tartom, melyhez — mint istentől adott helyzetünkhöz — a méhészet érdekét hozzátartozónak, vele járónak daclarálom.

A méhészet érdekét mi, kik azzal meleg szeretettel foglalkozunk, olyannak tekintjük, mely a tanítónak (természetesen a tanító-nőnek is) sokoldalú előnyére van. Ezen tudat indít engemet tehát arra, hogy a méhészek életéből egy néhány jellemző vonást mondjak el igen tisztelt hölgyeim és uraim előtt. Kérem ajándékozzanak meg becses figyelmükkel.

Mielőtt a méhészekről egyes jellemzőbb vonásokat mutatnék be, egy pár történeti ténytet emlitem fel az újabb korból.

A mint a népek jóllétének és erkölcsi fejlődésének kérdése a művelődés történetében tért hódított, a méhészet iránti érdeklődés vele párhuzamosan fokozódott. Szászországban Chemnitz mellett volt egy kitünő tanító, a neve «Lehrer Andress». — Ezen uri ember a 40-es években még inséget és nyomort ismert csak, — de a

* Felolvasás a kolozsm. tanító-testület központi körének 1893. jun. 9-én tartott gyűlésén.

«panasz» szót csak hiréből ismerte. Szerény volt vágyaiban, kielégithetlen a pórnép iránti szeretetében. Mint tanító a leggyengébb állásban volt alkalmazva, honnét kitűnő helyekre többször is vett meghívást, de azokat nem fogadta el.

A szegény nép között akart dolgozni, annak javáért *élni*, mert meghalni kényelmesebb lett volna neki. Megnősülvén, felesége atyjától hozományul egy kas méhet kapott. E kasban volt a család boldogságának drága gyöngye elrejtve. Az öreg nejének azt mondta: «Wenn du, wie die Biene, für das allgemeine Wohl arbeitest, so ist deine Wirkung gesegnet, u. du bist reich.»

Ezen tanító ugyanazon szerény állásában, mint jó módú birtokos halt meg s mellén a szász király elismerő aranyérmét viselte azon tevékenységeért, melyet «mint *kitűnő tanító* a méhészet érdekében kifejtett.» Megalapította a chemnitzi méhészegyletet, melynek tagjai a chemnitzi képezdénél a gazdasági tárgyak előadására egy tanzéket alapítottak az ő nevére.

Az agg «Altschau»-i tanító, Rothe, a *tanítói terén kivívott* érdemeiért több alkalommal volt kitüntetve, — 1892-ben pedig a mostani német császár «aranykeresztel» jutalmazta a gazdasági és méhészeti irodalm terén szerzett érdemeiért.

Az 1892. évi nemzetközi méhészeti kiállításon Budapesten is szerepelt s a magyar méhészetéről elismerőleg nyilatkozott terjedelmes jelentésében.

Egy nagy német műben báró Berlepsch összegyűjtötte az 1868-ig irodalmilag és gyakorlatilag jelentékenyebb tevékenységet kifejtő méhészek diszes névsorát, melyben találkozunk: miniszterekkel, jeles jogászok neveivel, kitűnő államférfiakkal és katonatisztekkel, összesen 302 névvel, — s e diszes névsorban ott találjuk a *tanítókat* képviselve *nem kevesebb mint 61 számmal*. A papok egygyel többet tettek akkor, mert a papok nevei 62 numerussal szerepelnek; ma már bizonyosan a tanítók vannak nagyobb számban.

Ezen történeti tény az okból kívántam felhozni, hogy igazoljam irodalmilag elismert tekintélyből azon nézetemet, hogy míg valaki tanítói v. papi hivatásának is egész szívvel-lelélekkel él: az még nem zárja ki lehetőségét annak, hogy ugyanaz más téren, itt a méhészet terén is jeles és kiváló eredményeket ne mutathasson fel.

Hazánkban a méhészet iránt kiváló érdeklődés szintén ugyan- csak ezen két táborban t. i. a papok és tanítók táborában mutatkozik. A dolog igen természetes is.

A szellemi munkán kívül okvetlenül testi munkával is vágyik az ember foglalkozni. Ámde munkánkban gyönyörködni is, abból hasznot hozni is kívánunk. Az ember a természetét meg nem tagadhatja.

Állásunkkal megegyeztethető oly foglalkozást kell tehát keresnünk, mely vonzó erejénél fogva a kellő szórakoztatást megadja, de ezenkívül bármilyen csekély anyagi előnyt is biztosítson.

A tanító anyagi díjazása mellett teljes joggal foglalkozhatik nézetem szerint a méhészettel, már azért is, mert ennek nevelő hatása elől ki nem térhetünk.

Mostani vallás- és közoktatási miniszterünk gr. Csáky is igazolni látszik ezen nézetemet, már azon intézkedésénél fogva is, hogy a múlt 1892-ben kiadott rendeletével elhatározta, hogy Magyarországon a tanítók, papok és esetleg körjegyzők között 105 frt erejéig a méhészet érdekében eszközözlendő beruházásokra jelentékeny összeget utalványozzon oly célból, hogy az illetők az összeget az átvételtől számítandó 10 év alatt az államnak legyenek kötelesek visszafizetni, de a kamat nélküli tőke visszafizetése csak a 3-ik évtől fogva kezdődjék. Kötelesek azonban a méhészet terjesztése érdekében községökben közreműködni.

Hogy mily hálával tartozik a tanítói testület a miniszter urnak eme előnyös intézkedéseért, az alább felsorolandó tényekből világos.

Hogy azonban bizonyítékaim nagyobb súlylyal bírjanak, neveket fogok említeni.

A múlt évben Gebhardt Imre kishartai tanító hozzám, mint a Mész. Közl. akkori szerkesztőjéhez, a következő sorokat intézte: «Nagy hálával fogadom abbéli törekvését a szerkesztő urnak, hogy a tanítókat a méhészet megkedvelésére és folytatására ösztönzi. Nekem erre ma már alig van szükségem, de még sokan nem hisznek. Persze munka nélkül eredményt felmutatni nem tudunk; ámde a méhészet munkás ész mellett szép jövedelmet biztosít s a tétlenség szülte botlásoktól megóv. Lám én évi fizetésem a méhészet segítségével 500--600 frttal emelem, pedig hivatásom körüli teen-

dőimet a leglelkiismeretesebben végzem (a mit dicsekvés nélkül kívánok csak felemlíteni).»

Leírja aztán, hogy kezdetben csak mily kevés összegecske volt az, a mit e hasznos és szép foglalkozásába, mint tőkét beléféktetett.

Hogy messze ne menjek, itt Kolozsvárt a Hójában, Gebhardt Döme barátunk egy szép méhészetet rendezett be, mely neki a mult 1892. évben 17 azaz tizenhét mm. mézet termelt. Ha csak 40 frtjával számítjuk is a tiszta mézet: 680 frt bevétele volt. A mennyiben azonban a méz értékesítését nemcsak nyers minőségben szoktuk érvényesíteni: bátran lehet az összeget — kétszeresen számítva — 1360 frtra tenni.

Ugyancsak a kolozsvári határban egy másik méhésztársunk, Csiky János, 100 törzsre menő méhtelepéről 800—1000 frt értékű mézet nyert.

Természetesen, mint minden gazdasági foglalkozáshoz, a méhészethez is megfelelő vidék kell s jó időjárás. Hol e két feltétel kevésbé van megadva, ott a siker is csekélyebb, de még mindig olyannak mondható, mely az élvezetes fáradságot és aránylag számba sem vehető befektetést bőven jutalmazza. Így itt a kolozsvári határban legkedvezőtlenebb az évszaknak, jobban mondva északnyugotnak fekvő Házsongárd s mégis termelt az erd. r. méh. itteni telepén 50—60 törzs után 5—6 mm. mézet, a mi legkevesebb 250—300 frt értéknek felelt meg.

Érdekességénél fogva azonban közvetlen közelünkől a föld legpraktikusabb nemzetére, az angolra irányítom most m. t. hölgyeim és uraim becses figyelmét, s *Thomas William Cordon*, korunk legnagyobb méhészeréről mondok el a «Deutsche illustrierte Bienenzeitung» szerkesztésében megjelent életrajzából tanulságos tényeket.

Th. W. Cordon 1840-ben született szt. Pétervárott, de angol családjá az orosz levegővel nem tudván megbarátkozni, daczára atyjának előkelő állására, melyet Oroszországban elfoglalt, a ködös országba visszavágyott, hol Londonban a tudományoknak szentelte életét. Mikroszkopiai kutatásai szerettették meg vele a méhészetet, mert Cordon a méhben egyéb rovar-társaitól eltérő, számos figyelemre méltó különlegességeket látott s működésében határozottan tanulságos ész-szerűségekre valló jelenségeket tapasztalt.

A tudományos kutatás után ezen sajátságos rovar működését akarta látni s csodálatos eredményekre jutott. Eleinte csak szórakozás céljából tartott egynéhány törzset London melletti Beckenham birtokán, 1860-ban azonban megismerkedett *Woodbury* nevű híres méhészszel. Ezen ismeretség benső barátsággá lőn s a két jó barát, miután a méhészetnek nagyjelentőségű nemzetgazdasági voltáról meggyőződött, elhatározták, hogy mindent el fognak követni a nemzeti érdekekre való tekintettel, hogy a méhészet a legnagyobb elterjedésnek örvendjen. Bevonták a tanítókat is a szövetségbe, mert Angolországban a szerény tanítót nem kicsinyli a nagy úr barátjául fogadni.

1870-ben mondta ki először egy nagyobb iránycikkben, hogy a «méhészetet a szerényebb jövedelmű emberek jelentékeny mellékjövedelmét tevő foglalkozásává kell tenni», s ez idő óta egyfelől ő maga nagy kiterjedésű birtokán nagyobb szerű berendezéssel oly méhtelepet létesített, hol bárkinek alkalom lett nyújtva a tanulásra. Másfelől minden befolyását felhasználta, hogy törekvéseibe a nagytekintélyű állami és egyházi főnököket is bevonja.

1874-ben már egy kimutatást bocsátott közre, melyben beigazolja, hogy 22 méhcsaládtól (ennyit pedig majdnem minden tanító nehézség nélkül elkezelhet) 700 font mézet lehet oly vidéken termelni, hol a virány kedvező. A «*British Bee Journal*»-ban pedig kimutatja azt is, hogy *egyetlen egy* jól kezelt törzstől 120 fontot kitevő lépes mézet és még annyi pergetett mézet tud termelni, hogy az egész eredmény 209 fontra rug.

Annak bebizonyításául, hogy nem saját céljának tekinti s önzetlenül szolgál a közügynek, hogy szereti embertársait: saját költségén nagymennyiségű kaptárokat készíttetett s legfőbb boldogságát találta abban, ha ezeket díjtalanul, méhvel együtt elajándékozhatta. Egyetlen kikötést tett: t. i. hogy az illetők az eredményről időről-időre neki jelentést tegyenek s a divatos lekénekezést soha ne alkalmazzák.

1874-ben megalakult a Britt méhészeti egyesület, mely őt elnökének választá, s melynek élén van ő még ma is. A gyakorlatias angol nemzet buzgó fiai tudják, mit tartoznak tenni a „*mépért*“, s nem használnak csak csillogó jelszavakat, hogy ennek burka alatt saját céljaikat szolgálják, hanem a közérdekért csodás mó-

don tudnak lelkesülni. Cordon is ezt tette s magával ragadott másokat.

Sajátságos rendszere van Cordonnak a méhek munkakedvét még fokozni is, mely által azt érte el, hogy 1886-ban 7 törzsből 1360 ftot, tehát átlag 195 fontot termelt.

Nem kerülte azonban ki figyelmét a szakszerű tanulás és tanítás ügye se. Mint mindent, úgy a méhészetet is csak szakszerű ismeretterjesztés által lehet előmozdítani. Szervezett azért az egyesület kebelében egy *szakbizottságot, mely a tanulni vágyó méhészeket, különösen a fiatalságot, elméleti és gyakorlati ismeretekből vizsgáztatta, s az eredményről az illetőknek okmányt ad, mellyel nagyobb berendezésű gazdaságban, különösen, mint méhészek is nyerne alkalmazást. Ez tagadhatlanul oly jelenség, melyet nekünk, mint honfitársaink javát szívünkön hordozó polgároknak, követni mindenestre kívánatos.*

A kiállítások, nyilvános előadások, szakszerű felolvasások, gyakorlati utmutatások s az egyesek által felmutatott eredmények mind oly eszközök, melyeket Cordon, s vele más sok méhész a közérdek és jólét emelése céljából megtettek eddig s meg fognak tenni bizonyynyal ezután is.

Ezzel végezhetném tárgyamát; de az igazságnak tartozom még egy oly képnek bemutatásával, melyet a hölgyek s az átalok elért eredmények méltatása iránt érzett tiszteletemből kifolyólag el nem hallgathatok. A méhészet terén már számos nő is szerzett eddig érdemeket s bizonyynyal többet, mint a mennyiről a közönségnek eddig tudomása van. Ők, velük született szerénységüknél fogva, az áldást észrevétlenül osztogatják. De jól is van ez így! A nő nőiességében szép, kedves és boldogító: ha ezt levetkezi, épen azt veszti el, a mi legfőbb éke. A férfias nő torzalak, mely elriaszt, — a nőies férfi pedig szánalmat kelt.

Legyen azért pár sorban szabad még felemlítenem azt, hogy p. o. Berlepsch felesége kitűnő méhész volt, ki néha még tollat is vett kezébe, hogy tapasztalatait elmondja; a francia Schweizban «Jurine» név alatt szerepelt egy kisasszony, ki a méhek társaságában, míg a rajokat várta, a költészettel foglalkozott, de e kedvenc foglalkozását azonnal odahagyta, mihelyt a méhészeti teendő szólítá. Herczeg Eszterházy egyik tisztartójának, Svoti-nak a neje maga

kezelte a méhészetet, mely nekik évenként több száz frt jövedelmet biztosított. Az 1892. évi nemzetközi méhészeti kiállításról pedig számos hölgy hozott kitüntető okmányt és érmekeket s öröm volt őket itt nézni, mily bámulatos ügyességgel, mintha csak ők is méhek lettek volna, segítettek itt férjeiknek a rendezésnél. De kiváló érdeme van többeknek a méz értékesítésénél a háztartás- és kereskedésben. A legjobb ízű süteményeket, kiváló jó italokat és kitűnő ecetet izleltünk már, melyet a hölgyek mutattak be, vagy bocsátottak a forgalomba.

Midőn ezzel a szives figyelemért igen tisztelt hölgyeim és uraim önöknek köszönetet mondok: engedjék meg, hogy azon kérelemmel is forduljak önökhöz, legyenek kegyesek az elmondott tények alapján komoly megfontolás tárgyává tenni azon sokoldalú előnyöket, melyek a méhészet felkarolásából következnek: s csatlakozzanak ebéli törekvéseinkhez.

Turesányi Gyula.

Vegyések.

— **A földmivelésügyi ministert**, októberi kiállításunkon *Molnár István*, orsz. gyümölcsészeti ministeri biztos fogja képviselni, ki valószínűleg a megnyitáson is jelen lesz.

— **Az október 8—12-iki kiállításra** naponta sűrűbben érkeznek a bejelentések. A legutóbbi nap már oly magasra ment a bejelentések száma, hogy a rendező bizottság kiállítási helyiségül még egy termet kellett hogy lefoglaljon.

— **A méhészeti kiállításra** a bejelentések okt. 3-ig meghosszabbították és a kiállítási tárgyakat a bizottság elfogadja okt. 5-ig. A bejelentések és a tárgyak *Turesányi Gyula* méhészegyleti alelnöknek címezve Kolozsvárra küldendők.

— **Borszéki Soma** nyugalm. ministeri osztálytanácsos septem-berben egy napot Kolozsvárt töltött, hol a méz értékesítése kérdésében és a méhészeti kiállítás ügyében a Kertész-Egylet és Méhész-Egylet több tagjával értekezett, s ígéretet tett, hogy a kiállítás megnyitására le fog jönni s ő fogja vezetni a méz értékesítése kérdésében tartandó szaktanácskozmányt.

— **Uj méhészeti felügyelő.** Lapunk zártakor vettük a hirt, hogy a minister *Grand Miklós* utódjául *Kovács Antal* vándortanítót ne-

vezte ki. Kovács ügybuzgósága és szakképzettsége legszebb reményekre jogosit. Őszintén üdvözljük nehéz és nagy felelősséggel járó hivatalában.

— **A méhészeti vándortanitók** a kolozsvári méhészeti kiállításon. Nemcsak Abend András az erdélyrészi (VI.) kerület, hanem valószínűleg a többi kerületek vándortanitói is Kolozsvárt lesznek a kiállításon, s részt vesznek a napirendre tűzött szaktanácskozásban.

— „**Se nem szánt, se nem vet**“ sat. cím alatt lapunk augusztusi számában közöltekkel kapcsolatban megemlítjük, hogy a kérdéses dolgot a közoktatásügyi ministerium nyomatta ki 20.000 példányban.

— **A kiállítási érmek**, megfelelő arányban, méhészeti kiállítóknak fognak kiadatni. A kiállítási bizottság már a Méhész-Egylet rendelkezésére bocsátotta az érmeket, melyek odaitélése a méhészeti kiállítás bíráló-bizottsága feladata lesz.

— **Méhészeti emlékkönyv.** E cím alatt *Kozocsa* Tivadar és *Köcsi-Mayer* Gyula egy kötetbe foglalták a német-osztrák és magyar méhészek Budapesten 1892-ben tartott XXXVII-ik vándorgyűlése és avval kapcsolatos kiállítás ösmertetését. E kötet, mely a díszes címképen kívül 62 arczképet és 50 szövegillusztrációt tartalmaz, nemcsak azért becses a magyar méhészközönség előtt, mert a hármas méhész-szövetkezet első magyarországi vándorgyűlése és kiállítása érdekes adatait tartalmazza, hanem azért is, mert abban marandó becsü dolgot találunk. Dr. *Dzierzon*, *Vogel*, *Spiesz*, *Lichtenthäler*, *Günther* (id. és ifjabb), *Sötér*, *Ambrozy*, *Grand* sat. jeles méhészek értekezésein kívül az összes kiállítási események és a kongressus ügyei egy összefüggő egészben, a maga teljességében van kiadva e kötetben, miből minden méhésztudást és élvezetet merithet. A 254 oldalra terjedő, díszesen kiállított munka ára 1 trt 80 kr. Ajánljuk e kötetet méhésztársaink figyelmébe. — Annak tüzetes ismertetését lapunk jövő számában fogjuk adni.

— **A méhészeti vándortanitók uti programja.** Két óról nem kaptuk a méh. vándortanitók uti programját. A megelőző hónapokról a méhészeti felügyelőség pontosan beküldte lapunk szerkesztőségének mind a hat kerület vándortanitója uti programját, és azt annál készségesebben közöltük, mert a Királyhágón tuli részekből is számos tagja van egyesületünknek. Hogy mi okból maradt

ki a tudósítás két óról, nem tudjuk. Hajlandók vagyunk hinni, hogy feledékenységből történt s reméljük, hogy a méhészeti felügyelőség jövőre pontosan be fogja küldeni a programokat. A VI. kerület vándortanítója felkérésünkre beküldte október havi programját, melyet az alábbiakban közlünk: Okt. 15-én Algyógyon, 16-án Roskányon, 17-én Déván, 19-én D.-Szent-Mártonban, 20-án Ádámoson, 21-én Szőkefalván, 22-én Szász-Bonyhán, 23-án Gogán-Váralján és 24—25-én Keresden.

— **A hangyák ellen.** Ujabban kísérleteket tett a hangyák ellen St. Pohl a *timsóval*. A bécsi »B. Ztg.« közlése szerint az eredmény kitünő volt. A finom porrá tört timsót arra a helyre kell hinteni, a hol a hangyák tanyáznak, azonnal ott hagyják azt a helyet.

— **A tüdővész gyógyítása mézzel.** Meleg tej selti vízzel, a tüdőbetegeknek nemcsak tápláléka, hanem orvossága is. Még jobb a tiszta virágméz. Minél több, annál jobb, mindaddig, míg a gyomor képes megemészteni. Így írja Ad. Alfred Michaelis »Die Heilung der Lungenschwindsucht durch homöopathische Mittel« című munkájában.

— **A rabló méhek ellen.** A bécsi »B. Ztg.« írja, hogy ha a méhesben kitör a rablás, a rablott kas röplyukát kenjük be szarvas szarvolaj, üröm, petroleum, vagy egy megölt méh fulánk-mérgével, vagy a rablóméhek kaptárját hasonlóképp kezeljük mosussal, mitől a rablók kellemetlen szagot kapnak s ez a megtámadott kaptár lakóit nagyobb dühre ingerli, minek természetes következménye a fokozottabb ellentállás, Ajánlja továbbá: ha rájön a méhészt, hogy melyik család a rabló — a mit meg lehet könnyen tudni, ha a méheket a röplyukról távoztukkkor liszttel (vagy más festanyaggal) behintjük — azt a családot csak egy lépéssel tegye oldalvást tovább, mint a hol állott, az a család megszűnik rabolni.

— **Ki ne ismerné** legalább hiréből a hires, »Schweitzer Alpenhonig« elnevezés alatt forgalomba hozott jószágot? Régóta tudjuk, hogy ez elnevezés alatt holmi kotyvasztmányt árulnak, hallatlan drága pénzért. Ennek főgyártója Hild György kereskedő volt, de rajta vesztett s a mülhauseni törvényszék (Elszász) a mézhamisítót 3 havi fogházra és 1000 márká pénzbüntetésre ítélte s elrendelte azt is, hogy ez az ítélet hozassék nyilvánosságra. A megejtett vegyvizsgálat kiderítette, hogy a hamisítványban természetes mézen

kivül maláta kivonat, fehér cukor és különböző alpesi növények kivonata volt. (Lzg. B. Ztg.)

— **A viasz mint rozsdá tisztító szer.** A rozsdás érczet melegítés után vékonyan vonjuk be viasszal, azután poralaku konyhasóba mártott ronggyal még meleg állapotban suroljuk le a viaszt; az ércz meglepő fényes lesz. (L. B. Ztg.)

— **Védekezés a fák legveszedelmesebb ellensége ellen.** Figyelmeztetjük a gyümölcsstermelőket, hogy az ugynevezett föld mérők (geometra brumata) itt-ott már jelentkeznek. Eljött tehát az ideje, hogy védekezzünk ellenök. A zöldhernyófélek mindkét veszedelmes faja október és november hóban petézik a fa rügyeire. Mind a kettő nöstény pilléje szárnyatlan; felkuszna a fákon, hogy lerakhassák petéiket. ¶Legyegyszerűbben ugy védekezhetünk ellenök, ha a fa törzsét a földtől 50—60 cmnyi magasságban bekenjük 10—15 cm. szélességben, körös körül, valamely oly anyaggal, melybe a pille beleragad s ott vész! E célra többféle kenőcsöt használnak. Részünkről ajánlhatjuk a lapunk 6. számában ösmertetett kenőcsöt, mely nem keményedik meg s a fának sincs ártalmára, e mellett olcsó. Az Urtzféle faenyv is megteszi a szolgálatot, de gyakrabban kell azzal bekenni a fákat, mert gyorsabban megkeményedik. Ezt a fakenőcsöt Kolozsvárt *Gergely* Ferencz tartja raktáron.

— **A „Thanaton“ név alatt ismeretes rovar-irtószer** Kolozsvárt is kapható. *Gergely* Ferencz helyi kereskedő nyerte meg az árulási jogot. E rovar-irtószerről több kísérletező előnyösen nyilatkozott. Ezért szükségesnek tartjuk közölni erre vonatkozólag a következőket:

A Thanaton a Virginy és Kentuky dohánylevelekből kilugzott anyagok kivonata.

A m. kir. állatorvosi akadémia vegytani osztályának elemzése szerint a Thanaton 14.5% nikotint tartalmaz. E nagy nikotintartalmánál fogva a Thanaton a mérég-árucikkék közé tartozik, miért is elárusításánál a mérlegszerk zár alatt tartása iránt kibocsátott m. kir. belügyminiszteri rendeletek idevágó határozmányai szigoruan betartandók.

A Thanaton eddigelé kitünő sikerrel alkalmaztatott a Lema melanopus nevü vetépusztító rovar kiirtására, továbbá a rózsák, körtefák, vörösfenyők levelein élő levél tetvek; a körtefa levelein élő Tingis Pyri nevü apró reczés poloskák és az ugyanott élősködő levéldarázs álczák; az almafák pókháló hernyói; erdőkben az apácza-pille és búcsujáró pille hernyói ellen.

Hatalmas szernek bizonyult még a Thanaton a juhok, lovak és ebek rühessége ellen, valamint a svábbogarak kipszttítására, és tapasztaltatott, hogy oly kárpitok

alá, melyek enyvezésére Thanatonnal kevert enyv használtatott, poloskák nem hatolnak.

A fákat és növényeket a rájuk permetezett hígított Thanaton egyuttal trágyázza is. A Thanatont, mely szörp sűrűségű, feketebarna anyag, nagy nikotintartalmánál fogva általában vízzel erősen hígítva szabad csak alkalmazni; rendszeren 2·5—3% hígítást szokást használni, vagyis 100 kg. vízhez 2·5—3 kg. Thanaton veendő és e keverék használat előtt alaposan összekavarandó. A Thanaton, minthogy a meleg behatása alatt könnyen oly erős erjedésnek indul, hogy a bádogdobozt is szétveti, mindig hűvös helyen tartandó.

Főraktár az erdélyi részekre: **Gergely Ferencznel Kolozsvárt.** Egy doboz ára 1 frt 10 kr.

— **A tagsági díjak nyugtázása** lapunk néhány számából pénztárnokunk betegsége miatt maradt el. Lapunk jövő számában folytatni fogjuk a nyugtázást.

A szerkesztő postája.

N. J. urnak Szeged. Alma- és körtemag-kiválasztás akképen történik, hogy az érett gyümölcsöt zúzógépen, vagy vályuban összeroncsoljuk, ezután, a ki gyümölcsbort akar készíteni, kisajtolja, ha pedig csak a magvakra van szükség, edénybe teszi, vizet önt reá s lapáttal jól föl-kavarja. Néhány percznyi pihenés után a gyümölcs ép magvai, minthogy sulyosabbak, mint a husos és héjas rész, az edény aljára szállanak; ha tehát a már magtalanított malátát eltávolítjuk, könnyűszerrel a magokhoz juthatunk. — **Sch. E.** urnak Debreczen. A caolin (porcellánföld) ép ugy használható a mézbor derítéséhez, mint a szőlőborokhoz. Egy hectoliter borhoz elég $1-1\frac{1}{2}$ deca caolin, lehető finom poralakban. Előbb kevés borral jól összevegyítjük, s apránként adjuk a derítendő borhoz, folytonos keverés közben, s azután, szokott módon, jól összekavarjuk. — **R. J.** ur, Szathmár. Lapunk ez és mult évi számai kaphatók. Az előző évekből nincs fölös példány. Egy évfolyam ára 2 frt. — **Fr. M.** ur, Zombolya. O . . . ts bécsi mézkereskedőt nem ismerjük, ezért nem ajánlhatjuk. A megbízható cégek jegyzékét kívánatra megküldhetjük. — **Sz. V.** ur, Nagy-Szántó. A reclamatio a titkári hivatalt illeti, kérjük jövőre oda fordulni. Most intézkedtünk. — **Gy. L.** ur, Sz.-Keresztur. A tagsági díjjal hátralékosoknak beszünttetett a lap. A tagdíj nyugta beküldése után rendben lesz. — **P. J.** urnak, Kobát-Demeterfalva. Ha az építés nem történhetik meg másként, a méhek most már kihordhatók és elzárva tarthatók (lehetőleg setét helyen), az építés végeztéig, azután mindeniket tegye régi helyére, mert a kasok elcserélése mindig hátránnyal jár. A fogházi iparüzlet kaptárai 2 frton kaphatók, azok Hanemann-rácscsal is el vannak látva.

Szerkesztésért felelős ideiglenesen: **Bodor László.**

Apró hirdetések.

E rovatban a méhészegylet tagjai 2 sorig ingyen hirdethetnek; ezen felül minden félhasábos petit sor 4 kr.

VÁSÁROL.

Csurgatott és pergetett mézet Lerner Vilmos, Gyöngyösön. Minta küldendő.

Pergetett és keretes mézet, lencsét, borsót, almát, körvét nagyobb mennyiségben *Hirschfeld* Sándor kereskedése, Kolozsvár, főtér.

Csemege-mézet, mákot, diót, szőlőt, almát, körtvét, jó minőségű aszalt gyümölcsöt. *Somlyai* László kereskedése, Kolozsvár, főtér.

Pergetett és keretes mézet, nemes téli gyümölcsöt. *Konya* Sándor kereskedése, Kolozsvárt, főtér.

Mézet, diót, aszaltványokat. *Papp* Kristóf kereskedése, Kolozsvárt.

Tiszta viaszot nagy és kis mennyiségben vásárol *Gergely* Ferencz kereskedése Kolozsvár, főtér.

ELAD.

1. Első rendű akác-mézet. (Méter-mázsánként ára 65 frt.

2. Elsőrendű világos sárga tarlórói pergetett mézet. Ára mázsánként 60 frt. a tiszta-földvári vasúthoz szállítva. *Török* József tanító, Öcsöd (Békés megye).

1. 100 méhcsaládot, ára egyezség szerint.

2. Több métermázsa mézet, ára kilonként 50 kr. *Pinkert* József tanító, Béga-Szent-Györgyön, Torontál megye.

Mézezetet a méhész-egylet gyárából, *Hirschfeld* Sándor kereskedése, Kolozsvár, főtér.

HUNVALD LIPÓT

ÜVEG- ÉS PORCELLÁN-ÁRUS

KOLOZSVÁRT, FŐTÉR 20. SZÁM.

Ajánlja a nagyérdemű tisztelt közönség figyelmébe a legujabban berendezett nagykereskedését, melyben nemcsak üveg és porcellán, díszesen és egyszerűen kiállított „szerviszek“, s mindenféle edények, hanem különbönlé különbönlé

Virágvázáék, porcellán virágok, virágserepek,

szobrok s más efféle díszítések a legmérsékeltebb árért kaphatók, melyek jóságá felől számos évek óta becsületben álló cégje kezkeskedik.

Sürgönczim: Hunvald Lipót Kolozsvárt.